

Stockholm den 19 december 2019

Till:

Maria Stenkvist, Energimyndigheten, maria.stenkvist@energimyndigheten.se

Lena Odeberg, Naturvårdsverket, lena.odeberg@naturvardsverket.se

Synpunkter på nulägesbeskrivning

Nätverket Vindkraftens klimatnytta tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Del 1 Bakgrund, nuläge och utmaningar till Strategi för hållbar vindkraft.

Det finns en bred samsyn att vindkraft och annan förnybar el kommer att spela en avgörande roll för en klimatsmart elektrifiering av transportsektorn och industrin, och därigenom vara en grundsten i det fossilfria samhället. Dessutom ger vindkraften en stor och omedelbar klimatnytta genom elexport, då den ersätter fossil elproduktion.

Genom att synliggöra vindkraftens klimatnytta adderas en viktig drivkraft för hinderröjning, utöver andra viktiga drivkrafter för vindkraftsutbyggnaden som försörjningstrygghet, arbetstillfällen, skatteintäkter och konkurrenskraft.

Vi lämnar i det följande synpunkter och underlag rörande dels hur klimatnyttan hittills vägts in i miljöprövningen, dels hur vindkraftens klimatnytta kan preciseras.

Nätverket Vindkraftens klimatnytta består av Linda Burenus, head of public affairs, OX2, Hans Carlsson, vd Siemens Gamesa Renewable Energy, Maria Röske, vd, wpd, Charlotte Unger Larson, vd, Svensk vindenergi och Peter Zachrisson, vd, Stena Renewable.

Jessica Henryson

Samordnare för nätverket Vindkraftens klimatnytta

Klimatnyttan i miljöprövningen

För medelstora till större vindkraftparker på land krävs tillstånd enligt miljöbalken. Tillståndet prövas i regel av en miljöprövningsdelegation vid en länsstyrelse, vars beslut kan överklagas till en mark- och miljödomstol. Den domstolens dom kan i sin tur överklagas till Mark- och miljööverdomstolen.

Nätverket Vindkraftens klimatnytta har låtit Westander granska domskälen i samtliga 49 vindkraftsdomar i Mark- och miljödomstolen från perioden den 1 januari 2016 till september 2019, som ansetts vara relevanta.

Därutöver har en sökning gjorts efter domar från Mark- och miljööverdomstolens hemsida på temana ”vindkraft och klimat” och ”vindkraft och energi”, som avser 2015 eller tidigare.

Slutligen har de 24 rättsfall från Mark- och miljööverdomstolen som enligt vindlov.se kan vara vägledande vid prövning av vindkraftsärenden, och som berör ”Riksintressen, landskapsbild m.m.” granskats. Dessa domar sträcker sig från 2005-11-01 till 2019-04-01.

Resultatet av granskningen visar följande:

- Vindkraftens klimatnytta berörs, så vitt vi kan se, inte i ett enda av de 49 granskade domskälen från Mark- och miljööverdomstolen sedan den 1 januari 2016.
- Det enda domskäl som uttryckligen hänvisar till vindkraftens klimatnytta är från 2009 (M 5960-08), medan det i tre domskäl från 2011 hänvisas till att förnybar energi är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande (M 847-11, M 825-11, M 824-11).
- ”Förnybar energi” (eller ”förnyelsebar”, som MÖD skriver) berörs i fyra av de 49 domskälen sedan 2016 (M 6974-17, M 6860-17, M 6328-16, M 11136-15).
- Inget domskäl nämner riksdagens mål från 2017 om en 100 procent förnybar elproduktion år 2040.
- Mark- och miljööverdomstolens domskäl sedan 2005 anger att vindkraften är en viktig förnybar energikälla, att vindkraftsutbyggnaden ligger i linje med miljömålen, har ett starkt allmänintresse, underlättar att nå de energipolitiska målen, bidrar till hållbar utveckling och kopplar till de nationella planeringsmålen för vindkraft, samt att miljöbalken framhåller betydelsen av hushållning med råvaror och energi och därvid förordas förnybara energikällor.

Det bör betonas att vi inte har granskat vad företrädare för vindkraftsparkerna skrivit i sina ansökningar/överklagande. Det är, enligt tjänstemän inom både regeringskansliet och domstolsväsendet, vanligt att dessa inte tagit upp klimatnyttan – och domstolen dömer endast utifrån vad parterna har framfört.

Förslag om väga in klimatnytta i miljöbalken

I nulägesbeskrivningen anges att en analys ska genomföras av ”möjligheterna att väga in klimatnytta i miljöbalken”. Syftet är bland annat att underlätta avvägningar mellan olika intressen.

I den klimatpolitiska handlingsplanen som presenterades den 17 december anges i punkt 30: ”Miljöbalken ses över för att bli ett effektivt verktyg för att nå klimatmålen, i synnerhet de delar som gäller prövning av verksamheter som ger upphov till utsläpp av växthusgaser men också andra aspekter som prövning av verksamheter med lokal miljöpåverkan som bidrar till att nå klimatmålen men som i dag har svårt att tillgodoräkna sig klimatnyttan i prövningen.”

Ändringar i miljöbalken kan ske genom att ”föra in klimathänsyn i miljöbalkens portalparagraf”, som föreslagits av Klimatpolitiska rådet. Det bör också ske ett tillägg: ”När det är fråga om miljöfarliga verksamheter som på ett betydande sätt kan bidra till en hållbar utveckling ska den miljö- och klimatomfattiga nyttan av verksamheten särskilt beaktas”, i enlighet med förslag från bland annat Vattenfall.

Kvantifiering av klimatnyttan

I avvägningar mellan olika intressen är det viktigt att vindkraftens klimatnytta inte bara noteras utan också kvantifieras, för att kunna ges rätt tyngd i jämförelse med andra aspekter.

I nulägesbeskrivningen anges ”*Förutom att bidra till att nå målet om 100 procent förnybar elproduktion så bidrar vindkraftsutbyggnaden även till målet om minskad klimatpåverkan.*” Det görs dock ingen precisering av hur stor denna klimatnytta är.

I underlaget beskrivs utsläppen i ett livscykelperspektiv för olika elproduktionssätt (fossilkraft i spannet 290–1689 gCO_{2e}/kWh och vindkraft i spannet 7-56 gCO_{2e}/kWh). Det är svårt att exakt beräkna klimatnyttan av ökad vindkraftsproduktion och elexport, eftersom det beror på vilka kraftslag som ersätts timme för timme. I en rapport som tagits fram av nätverket Vindkraftens klimatnytta visas, med utgångspunkt i andra studier, att en rimlig uppskattning är att en ökad TWh vindkraft, genom elexport, minskar utsläppen med omkring 600 000 ton.

I nulägesbeskrivningen konstateras vidare att en ökad elektrifiering i transport- och industrisektorn är en förutsättning för att uppnå det svenska målet om inga nettoutsläpp till 2045, och att detta kommer att leda till ökad efterfrågan på el från vindkraft och andra förnybara källor. I den ovan nämnda rapporten visas att utsläppsminskningen vid elektrifiering av transporter eller industri i Sverige är i ungefär samma storleksordning som vid export, dvs cirka 600 000 ton per TWh.

För att olika aktörer ska kunna göra likartade bedömningar av klimatnyttan av ökad vindkraftsproduktion föreslår vi att Energimyndigheten löpande beräknar och redovisar klimatnyttan.

Fossilfri reservkraft

I nulägesbeskrivningen anges att det i framtiden kommer att krävas en större mängd reservkraft jämfört med idag och att ”denna reservkraft kommer troligen inte att vara fossilfri, vilket innebär att vi kommer att vara beroende av fossila energikällor även vid en kraftig utbyggnad av vindkraft.”

Vi delar inte denna bedömning. Reservkraft kan mycket väl vara fossilfri, det är till exempel möjligt att driva gasturbiner med biogas.